

1708/

76

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
DE
DIFFERENTIA ET SIMILITUDINIBUS
HYPOCHONDRIAE
ET
HYSTERIAE,

QUAM,
CONSENTIENTE AMPLISSIMO MEDICORUM
ORDINE

IN

UNIVERSITATE CAESAREA LITERARUM
DORPATENSI,

UT

GRADUM, HONORES, PRIVILEGIA ET IMMUNITATES
DOCTORIS MEDICINAE ET ARTIS OBSTETRICIAE

RITE ADIPISCATUR,

LOCO CONSVETO DIE XXXI. MARTIS PUBLICE DEFENDET

AUCTOR:

FRIDERICUS LUDOVICUS HEDENBERG,
ESTHONUS.

DORPATI,

LITTERIS J. C. SCHÜNNMANNI.
MDCCCXV.

I m p r i m a t u r,

ea quidem sub conditione, ut, simulac dissertatio haec typis excusa sit et antequam divulgetur, septem exemplaria, quae secundum jussum supremum distribuenda sunt, administrationi Universitatis, cui censura librorum mandata est, tradantur.

Dorpati, Calendis Martii MDCCLXX.

Daniel Georgius Balk,

Medicinae et chirurgiae Doctor, Pathologiae,
Semiotices et Therapiae Professor P. O.,
instituti medico-clinici, instituti, quod asphy-
cticorum curam gerit, nec non collectionis pa-
thologicae Director; a consiliis collegiorum etc.

Censor.

D18482

VIRO EXCELLENTISSIMO

GENEROSISSIMO, ILLUSTRISSIMO

DOMINO

JOANNIDI BARONI AB DIEBITSCH,

DUCI GENERALI EXERCITUS ET PLURIUM ORDINUM EQUITI,

ERUDITORUM

MAECENATI INDULGENTISSIMO,

HAS

STUDIORUM SUORUM PRIMITIAS

IN

VENERATIONIS DEMISSISSIMAE
MONUMENTUM

SACRAS ESSE CUPIT

AUCTOR.

EXCELLENTISSIME DOMINE,
PATRONE INDULGENTISSIME!

Adest aliquando, quod jam pridem vehementissime expetebam tempus, quo mihi licet, illustrissime Vir, gratum erga Te animum atque venerabundum hoc opusculo meo palam probare. Est quod lætemur, si de obligatione quadam quantumcunque detrachere possimus; multo autem majore afficimur gaudio, si spe-

rare etiā liceat, tale studium nostrum
in bonam acceptum iri partem. Equi-
dem confido, Te, pro Tua indulgentia
atque humanitate, gratissimi animi mu-
nusculum, quod multis iisque laudes
meas excedentibus meritis Tuis praebeo,
minime repudiaturum esse. At cum grata
mens mea, tum humanitas Tua, quam

observare et colore semper didici, in
causis est, cur Tibi hanc opellam meam
dicare auferim, laetus sane, quod in Te
hominem, non ducem tantum generalem
salutare possum.

Digneris igitur venerabunda accipere
vota, quae toto pectore nuncupo, ut
summum numen vitam Tuam omni mor-

ralium felicitate cumulet mihi que locum
semper det, quanta Tibi debeo semper-
que debebo, declarandi

Excellentiae Tuae

cultor humillimus

F. L. Hedenberg.

PROLEGOMEN.

Cum cujuslibet medicinae candidati majorem dignitatem petentis officium sit, de aliqua re e disciplina medica quidquam scribendi, meum quoque esse arbitror, legi huic obsequendi. Quo fine duorum morborum formas mihi describendi elegi, de quorum natura ab antiquissimis temporibus dimicatum est. Quare hos morbos, cum in tecnico medici cursu magni momenti esse arbitratus sim, objectum conscribendae dissertationis feci. Summum vero mihi propositum est, ut

vobis, honoratissimi praeceptores, quod ego de his morbis judicem, submittam. Si mihi vero non contigerit, in elaboranda hac descriptione omnia, quae huc pertinent, comprehendisse; si mihi non datum sit, expectationi vestrae satisfecisse, juveni indulgeatis, quae, in observando aequae ac eruditione non ita versato, ut aliquid ab omnibus numeris absolutum ab illo expectari posset.

INTRODUCTIO.

Horum morborum definitionem imponere difficillime esse credo, et, quod ego judico, sicuti in pluribus nervorum morbis, et hic praevalentissima symptomata solummodo adduci posse mihi videtur. Causa hujus defectus in inopîa notitiae de organisatione et dynamia systematis nervorum posita est, quam forsân post longum adhuc tempus experituros nos fore fere videor mihi contendere posse. Uterque chronicus et mixtus morbus nervosus, variis et maxime inter se repugnantibus symptomatibus apparet, sine constantia et caractere fixo. Quam-

quam medico artem exercendi saepissime morbi nostri sese offerant, tamen scientia ejus de natura horum morborum semper adhuc maxime egena, sic, ut jam Sydenham et Cullen accuratissimam descriptionem eorum vix aut ne vix quidem dari posse profiteantur.

S E C T I O I.

DIAGNOSIS.

Haec non difficultate caret, et quidem ob mutationem formae. Hypochondria enim non minus, quam hysteria, aucta universali nervorum activitate excellit; tamen inter se distinguuntur, quod in aetiologia demonstrare cogito. Initium rei hic inde cum describendis hypochondriae symptomatibus faciam.

Coenaesthesia organon, cerebrum et omnes nervi in corpore divagantes, inconstanti patiuntur temperatura, et ob auctam irritationem eorum aeger pejus semper sese habere credit, quam revera est. Coenaesthesia haec morbosa aegrum saepe in opinionem ducit, se morbo

affectum esse, qui cum laeso corporis statu convenire videtur. Plerumque totum nervorum systema sic turbatum est, ut affectus imaginati instabiliter omnes sui corporis partes pervagantur. Saepe nervi abdominales affectis levibus, e. g. flatibus, spasmis, parvis circulationis impedimentis vehementissimas patiuntur oscillationes, eodemque gradu cerebrum afficiunt. Hypochondriacus imaginatione vexatus animum colligere impar, neque eam de corporis sui statu imaginationem molestam devincere potest. Animi attentio corpori suo sic adstricta, ut semper de eo cum anxietate intendat, omnes sensus majores reddat, causasque ipsis praevalentes submittat, alios morbos, de quibus enarrare audivit, ipse persenseat, hac re inquietus, demissus, anxius et cujuslibet sensus grati incapax evadat. Lubentissime hic inde de suis ipsius morbis colloquitur, libros medicos legere amat, hic et inde de suis affectibus quidquam invenire credit, mox gaudio, mox tristitia afficitur, medicum suum quaerelis incumulat, et quotidie mortem anxie exspectat. Subinde aeger vehementem praecipue abdominis ardorem persentit, non raro de affectu huic opposito, nempe de gelu magno, praecipue in vertice capitis, conqueritur. Animum saepius commodans parvissimis rebus tenaciter inhaeret, mox

audacia intumescit, mox animi infantilis gestu utitur, mox terrore frangitur, mox spe erigitur. In dynamia, forma et mistione organorum digestionis et assimilationis, systematis venosae abdominis, generationis et quarundam secermentium et absorbentium glandularum lymphaticarum perturbationem excellere vidimus; nec non chylicationis aliorumque succos animales praeparantium organorum functiones, potissimum hepatis splenis, mesenterii et pancreatis aberrantes persentimus. Ad mutationes systematis venosae abdominis haemorrhoides, varices etc. numerandae sunt. Functiones systematis generationis non minus abnormes apparent, e. g. secretio muci, defluxus seminis et haemorrhagie. Porro nobis sese offert torpor secermentium et absorbentium minorum vasorum et glandularum.

Non miremur, has systematis vegetativi abnormitates potissimum coenaesthesin morbosam procreare, si modo meminemus, his aequae in organis praecipuos nervorum plexus divagari, eaque ex causa modo in iis coenaesthesin maxime praevalere, facillimeque in consensum duci posse. Nominentur tantummodo nervi systematis generationis, plexus phrenicus et solaris. Ad regionem phrenicam cor, diaphragma, car-

dia et ventriculus pertinent, quae nervos suos ex octavo pari, e nervo diaphragmatis et e sympathico magno accipiunt. Majorem adhuc influxum in centrum activitatis nervorum plexus solaris, qui ex duobus arcubus semilunaribus plexus epigastrici et mesenterii superioris oritur, quorum in medio nodi plures jacent, quos radiorum modo circumdat, habere videtur. Cum hoc plexu nervi vocis, splanchnici ac nonnulli nervorum intercostalium rami conjunguntur. Quae regio, hepar, systema venae portarum, splen et intestina, si morbis dynamicis et organicis adfecta sit, animus aegri quoque non minus patitur. Si vasto hoc in ambitu systematis nervosi partes aegrae in illud agunt, si nervi ipsi aegrotant, affectus cerebri maxime mirabiles, perturbationes variae animi functionum, vitae taedium, imo etiam inclinatio in vesaniam oritur. Si nervi ipsi aegrotant, non amplius statum corporis, sed suum ipsorum morbum sentiunt et in sensu subjectivo nuntiant, quo fit, ut animus fallatur, si statum corporis ad coenaesthesiae ductum dijudicare adsuefactus sit.

Insuper animadvertimus repentem faciei calorem, manuum et solarum ardorem, qui iterum horripilationibus intervenientibus excipiuntur; salivationes subito orienter subitoque

evanescentes, aliaeque secretionum abnormitates. Kaempfer *) hanc salivationem hypochondriacam plerumque e circulatione sanguinis venarum portarum impedita, aut etiam e retentis tenacibus pituitosisque sordibus deducit. Inconsequentiam actionum moralium jam Aretaeus qua symptoma hujus morbi characteristicum imponit. Anxietas, respiratio gravis, suspirium profundum, gravedo, sensus pressio- nis et tensionis abdominis, diffidentia, terror, timiditas, congregatio flatuum, qui plerumque sub forma ructuum decedunt, et breve tantummodo levamen afferunt. Wedekind **) consuetudinem hypochondriaci, flatus per os emit-tere, in sanando morbo impedimentum, quod defici nequeat, esse occupat. Haud raro infra costas breves, praecipue in regione hypochon- driaca sinistra circumscriptum tumorem et sen- sum duritiei et tensionis sentimus, qui nihil aliud est, ac color flatibus extensum. Non raro appetitus caret, saepe etiam aeger a cibis ab- horret, quem status saepe subito fames ardens, paucis offis facile sedanda excipit. Appetitus

*) Abhandlung von einer neuen Mothode, die Hypo- chondrie sicher und gründlich zu heilen, Leipzig 1786.

**) Krankheiten der ersten Wege, Nürnberg 1795, p. 152—153.

ad vesp̄eram plerumque major, quam meridie; quo primum vero aeger minimum quoque assumsit, molestiae abdominis augentur, e. g. praecordiorum anxietas, ructus, tensio et flatus et borborigmi. Secretio salivae insipidae atque subdulcis plerumque exacerbationem symptomatum denunciat. Oesophagus subinde spasmodice constringitur, quae constrictio hic et inde cum strangulatione et vomitu tenacis acidulaeque pituitae, dentes reddentis hebetes, conjuncta est. Interdum aeger materiam residui coffeae ad instar nigram evomit. Excretio alvi tarda, parva atque gelatinosa, et plerumque non satis tincta, sed argillosa esse solet; aut dura, rara, saepe omni tertia, quarta, quinta, imo sexta die semel tantummodo consequitur, totaque dejectio e paucis rotundis, duris globulis nigrescentibus (scybala) consistit. Interdum occurrit excretio ciborum indigestorum, vera lienteria; saepe faeces fuscae, residuo coffeae similes, cernuntur, quae cum obstipationibus et excrementis aquosis alternant. Neque minus observamus pressionem in regione umbilicali, tenesnum, haemorrhoides coecas; debilitatem et vacuitatem ventriculi, animi deliquia, praecipue tempore famis inconsuetae apparentia; ruptus nidorosos, pyrosin, pulsationem in toto abdomine; saepe inconsuetam urethrae irrita-

tionem et calorem, cum nisu emittendi urinam, quae subito copiosa, sed plerumque aquosa aut pallida excernitur. Sydenham*) hanc in symptomatum pathognomicorum hypochondriae et hysteriae numerum ponit, quoniam in plurimorum morborum nervosorum impetibus plerumque apparere solet. Hoffmann**) spasmus musculi sphincteris vesicae, et Cheyne***) transpirationem suppressam, uterque vero sine sufficienti causa, ansam huic phaenomeno praebere confirmat. Post paroxysmum urina vero mox lactea, mox sedimento lateritio praedita apparet, et ultima quidem praecipue, si complicatio arthritica adest. Flatus emissi interim foetidi, interim odore carentes, plerumque calidi. Pulsus maxime variabilis, nunc duriusculus, nunc mollis, nunc parvus, nunc plenus etc. Qui hoc morbo affecti sunt, saepe oscitant involuntarie, patiuntur saepe atrocem cordis palpitationem, haemorrhagiam narium, imo etiam sputum sanguinis, quod est effectus spasmi abdominis, quo congestiones ad pectus et

*) Epist. ad D. Cole.

**) Medicin. rational. systemat., T. IV, Part. III, Cap. VI., §. XVI.

***) English Malady, Part. II, Cap. IX.

caput oriuntur. Non raro dolores partium capituli cum sensu frigoris ac pressionis, praecipue in occipite oriuntur. His adjungitur saepe crampus cervicis musculorumque faciei et colli, momentanei abdominis ictus, sensuum fallacia, scintillae aut flammæ oculis obvenientes, susurrus, tinnitusque aurium, visus obscuratio, depravatus lingua pura gustus. Hujus generis aegri non raro ingratum habent odorem, sed modo ipsorum imaginatione procreatum; sensu fornicationis vexantur, animusque laevissimis rebus deturbatur. Omnibus maxime cura intendunt, ac ob infiduciam in se et alios suspicaces, cauti, dubii, atque rei, cujusdam pertinaciter intendendae impares. Memoria et vis judicandi debilitatae et animi raro obveniens hilaritas non nisi praeternaturalis ac morbosa habenda est. Imaginatio non solum aucta, sed etiam anomala esse solet. Aegri infortunium appropinquans timentes, torquentia et ipsos e vita evocantia defunctorum spectra sibi repraesentant. Somnus aut omnino caret, aut inquietis terribilibusque somniis interruptus. Attentio in statum internum maxima, et aeger, amore sui nimia impulsus, omnia ad se pertinere opinatur, propria sibi vindicat systemata medica, quae, adversus ut quidquam dicatur, non concedit, sempiternamque suorum morborum alternationem

credit. In nonnullis quoque musculos pati, et exinde varios motus convulsivos, spasmos tonicos et clonicos, subsultus, contremationem, spasmus vesicae etc. oriri vidimus. Et genitalium sensibilitas morbose mutata, nunc aucta, nunc imminuta est. Interim imagines maxima voluptate praeditae eum non afficiunt, interim e contra phantasmata perquam hilaria, somnia voluptuosa, pollutiones et vigilantia et dormienti obveniunt.

Ipsa facies symptomata variantia nobis offert. Est pallida, lurida; oculi retracti, frons et regio circa nasum quaerelam exprimunt, quod proprium dat aegro habitum. Saepe calor subito in facie exsurgit, quod e spasmō abdominalis definiendum; plerumque vero habitus iste circa frontem et nasum remanet. Visus rigidus, turbatus, oculi annulo caeruleo circumscripti. Transpiratio suppressa esse solet, cutis coriacea, fere semper anserina; quae ut plurimum partialiter tantum madet et plerumque quidem circa praecordia, pectus et cervicem. Sudor saepe saepius frigidus aut acidulus, acer, tenax, pruriginem procreat. In agmine morbi oriuntur maculae rubescentes, flavae, fuscae atque versicolores cutis, quae de praesenti magna caco-chymia testantur.

Sunt nonnulli, qui commune attributum hypochondriae esse confirmant, quod ii, qui hunc morbum patiuntur, maxime ingenio, honestate et animi vivacitate excellent. Jam Aristoteles hoc redidisse videtur; et plures clariorum nostri temporis auctorum cum ipso conveniunt. *) Cui opinionis si etiam fidem absolutam non meretur, veri tamen quidquam inesse, non negandum erit. Hypochondria aucta activitate systematis nervorum constituitur, et sic eruditorum vivendi ratio, quorum animi capacitas atque facultates plerumque majori cultura gaudere solent, in praecipuorum detrimento numerum ponitur. Lepor, animi dotes etc., quae in multis hypochondriacis vidimus, movente Ludovico Storr, **) non nisi symptomata fugacia esse, stupori aequae praevalenti et animo debilitati cedentia, experientia testatur. Et in praeclaro Canabis ***) opere anthropologico relatum invenimus, eas saepius explosione periodica aut organi cujusdam excitatione etc.

*) Sydenham. l. c. — Canabis, rapports du physique et du moral de l'homme. A Paris 1802, Vol. 1, p. 105 et 169.

**) Untersuchung über den Begriff, die Natur und die Heilbedingung der Hypochondrie. Stuttgart 1805, p. 131.

***) Vol. 1, p. 574.

procreatas esse, quia amplius in decursu morbi locum habeant. Hujus modi exempla in auctoribus, qui de hoc morbo scripserunt, plurima reperimus.

Non quilibet aeger omnibus; quae enumeravi, symptomatibus vexatur; molestiae saepe parvae, saepe vero magnum attingunt gradum; denique subsequitur remissio; intermissionem vero perfectam vix aut ne vix quidem inveniri puto. Malum quoque continuum, ita ut remissiones modo maxime imperfectas cernamus; quo in casu summum agmen adscendit. Exacerbationes periodicae, typum irregularem tenent. Paroxismi reditus saepe saepius urina aquosa, animi perturbatione, gemitu, sternutatione, anxietate atque tristitia nunciatur. Interdum loco hujus paroxismi haemorrhoides, exanthemata chronica, arthritis etc., oriuntur. Tempestate humida frigida, in regionibus borealibus exacerbationes solent esse vehementiores; vere et ineunte aestate mitiores evadunt. Aër humidus frigidus, nubilus, praecipue notus aut euronotus, malum augent.

Enumeratis hypochondriae symptomatibus, cum Diagnosin hysteriae illi opponere ad rem nostram facere mihi videatur, omnia hujus mor-

bi symptomata, sicuti nobis sese offerunt, delineare incipiam.

DIAGNOSIS HISTERIAE.

Paulo ante paroxysmum virium prostratio, relaxatio ac debilitas, gemitus, sternutatio et pandiculatio repetita prodromorum munere funguntur. Praeterquam magna inquietudo, cordis atrox palpitatio, oculi debiles, respiratio gravis, urina aquosa pallida, quam Sydenham, sicuti supra jam diximus, et in hoc morbo, characteristicam, exponit. Subsequitur tremor et frigus, tunc calor subitus, praecipue frontem, genas et tempora occupans; deinde occipitis dolor maximus cum sensu frigoris conjunctus, clavus hystericus. Hoc ultimum malum Sydenham *) morbum hystericum e perturbatione spirituum vitalium oriri existimans, exinde derivat, quod omnes totius corporis spiritus vitales in parva capitis parte accumulentur, et dolorem, quasi clavus huic parti infingeretur, procreent. Locus hoc dolore affectus angustis-

*) l. c.

simis limitibus circumscriptus, saepe in vertice, saepe supra oculum unum alterumve sedem habet.

Paroxismi in diversis individuis diverso modo apparent. Incipere solent cum sensu plenitudinis ac doloris in sinistro latere abdominis. Exinde sensus hic globi adinstar promovetur ad gulam usque, ubi globus hic incuneari aegris videtur. Subinde ventriculus sub hoc actu extenditur, oritur nausea et vomitus et convulsiones. Aegri sensiles, aut stupidi evadunt, manus et pedes frigescunt, oculi rigent. Haec symptomata cum statu somnolento alternant, sub quo respiratio vix animadvertitur, et ex quo patientes cum gemitu, singultu evigilant. Cum his murmuratio abdominis conjuncta. Interim post somnum mentis aberratio et debilitas memoriae adest, quae vero viribus redeuntibus iterum evanescunt.

Tali modo malum hystericum ut plurimum nobis sese ostendit, tamen a forma consueta saepe quoque recedit. Sunt nonnullae, quae primum frigus et rigiditatem pedum et abdominis persentiant, tum oscitant, manusque expandunt, animo franguntur, praecordiorumque patientur anxietates. Ventriculus et intestina flantibus extenduntur, et globus hystericus sese

ostendit, sequitur respiratio anhelosa, magna cordis palpitatio, deinde vertigo, susurrus aurium aliaeque sensuum illusiones, visus aliorumque sensuum jactura, cum magnis manuum ceterarumque corporis partium convulsionibus. Nunc aegrotae inconsuetam persentiunt famem; qua durante, teste Lower, ab omnibus aliis affectibus liberatae sunt; appetitus vero, cum primum redit normalis, ceterae molestiae quoque reduunt.

Haud raro nulla alia corporis parte affecta, malum caput, aut cerebrum adoritur, oriuntur apoplexiae vehementesque convulsiones epilepsiam simulantes, trismus, retractio angulorum oris spasmodica. Praecedente vertigine oriuntur animi deliquia, catalepsia, tetanus. Saepe omnino deest calor, respiratio et pulsus, quare asphyxiam hanc hystericam, ne cum vera morte commutemus, Astruc rite monet.

Subinde morbus externos modo capitis partes adoritur, cum vehemēti nausea, strangulatione et vomitu, ructibus, anxietate, tensione et pressione scapularum et lumborum. Visus obscuratur, et sensibilitas sic argetur, ut quilibet affectus impraevisus paroxysmum provocare aut augere possit.

Organon animi quoque quasimodo decumbit. Aegri involuntarii, tamen cum levamine, lacrimas fundunt, quae cum risu spasmodico alternant; praeterquam magna auxietas et mortis timor. Subinde magnam raucedini aut totam vocis jacturam, animi pathemata fere subito sequentem et aequae celeriter evanescentem vidimus; sensum constrictionis colli, et quasi capillus laryngi incumberet, subinde sputa copiosa tenuis. Raro dolor dorsi deest, quem testante Sydenhamio, omnes etiam in lenissimo paroxismo persentiunt. Subito saepe magna cordis palpitatio subvenit, in quo statim pulsus fere normalis digito medici sese offert, quamlibet in hoc morbo maxime variabilis est. Quod pertinet ad pulsum durum et mollem, Whyttius *) ait, ultimum in morbis nervosis atque hystericis magis solitum esse. Pectus hinc et inde transverse constringitur, pulmones malo asthmatico affecti et tussi sicca vexati sunt. Lentin **) casum observavit, in quo aeger saporem cupreum habuit. Ventriculus semper patitur. Nonnulli pruriginis, alii frigoris sen-

*) Schriften, zur praktischen Arzneikunde gehörig. Leipzig 1771, p. 449.

**) Beobachtung einiger Krankheiten u. s. w., Göttingen 1774, p. 98.

sum habent; saepius vero plenitudinis, pressio-
nis et intumescendae sensus in abdomine oritur,
quo in casu flatus decedentes levamen afferunt.
Saepe etiam vacuitatis sensus adest cum debili-
tate conjunctus, assumtis modo alimentis stimu-
lantibus disparsens. Appetitus varius ad vitam
sustendendam sufficiens. Haud raro cardial-
giam et pyrosin animadvertimus. Cardialgia
haec aut dolor colicus, passionis iliaca ad in-
star maxime molesta. Saepe aegri obstructione
tenaci laborant, ad octavum, decimum usque
diem. Nonnullae inter paroxysmum cum ardenti
dolore ani alvum deponunt. Saepe paroxysmus
hujus morbi illi similis est, qui oritur ex calculo
renali, semper a dolore comitatus. Ipsae vesi-
cae maximus dolor, adest stranguria et ischuria,
color urinae varius, plurimum pallidus, urina
parca, saepe etiam in quantitate justo majori.
Sydenham *) animadvertit, hysteriam et re-
nes afficere, et dolorem illi, qui ex inflamma-
tione renum oritur, similem procreare.

Saepe quoque hic morbus partes externas
occupat, in quibus mox dolores ciet. mox tu-
mores, praecipue in tibia, qui mane majores

*) l. c.

quam ad vesperras, neque tactui cedentes, sese ostendunt. Assalini*) opinatur, hunc tumorem deducendum esse e relaxatione solidarum partium, sive e contractione spasmodica vasorum lymphaticorum, sive ex utraque causa.

Abdomen saepe durum, inflatum, umbilicus vero retractus. Aegri cadaveris ad instar frigent, nulloque modo calefieri possunt; pulsus vero interim normalis. Subinde sudores nocturni, hinc et inde frigidi, somnus inquietus, menstruatio fere semper abnormis, quo tempore morbus pejor. Accedit saepe chlorosis et fluor albus. Saepe collum, cum sensu angustationis et constrictionis laryngis, aegro suffocationem minantis, intumescit (suffocatio hysterica). Aegri odores persentiunt abnormes, objective non existentes. Auditus interea saepeque sub ipsis paroxysmis acutissimus. Lingua haud raro intumescit, et orificium ani spastico modo constringitur.

Mentem non minus quoque perturbatam invenimus. Aegri solitudinem quaerentes, diffi-

*) Versuch über die Krankheiten des lymphatischen Systems etc. Aus dem Französischen. Dresden 1792. p. 62.

dentiae pleni, impatientes, morosi, otio cruciantur, meditationi supervacaneae tristitiaeque impendent, oblectationes nauseant, exardescendi proclivitatem ostendunt, pudetque ipsas propriorum affectuum, laevissimo rumore irascuntur, solitos labores cum taedio perficiunt, pauca loquuntur, vultus tristitiam prae se fert, etc.

Evanescente paroxismo pulsus antea parvus, filiformis, durus ac celer plenior, mollior evadit magisque retardatur. Facies si antea pallida, colorem suum rursus induit, oculus splendorem recuperat, spasmi cedunt, secretiones suppressae ad normam recedunt, praecedentique strepitu abdominis flatus et ructus copiosi emittuntur. Calor, sensus, tactus, vox etc. normam adipiscuntur. Interea fluidum sive pituitosum sive sanguineum e vagina emanat, et in hoc casu, teste Astruc, paroxismi subito et perfecte finiuntur, ut aegri omnino sani videantur. Alii de cephalalgia, gravedine, lassitudine totius corporis, praecipue crurum et pedum debilitate, conqueruntur.

Duratio paroxismi varia, interea per momenta temporis aliquot, interea per horas plures; superveniente animi deliquio vero per dies

continuatur. Intermissiones quoque horum paroxysmorum modo longiores, modo breviores. Interea reditus paroxismi periodicus. Pinel*) casum, in quo quarto quolibet hebdomade paroxismus redierat, enarrat.

Symptomata horum morborum, cum satis diligenter a me, ni fallor, descripta sint, signa quaedam enumerare, quae accuratius utrumque eorum distinguunt, necesse mihi videtur; haec sunt sequentia:

Dynamia organi animi alienata signum hypochondriae est characteristicum. Intuitus animi abnormes, coenaesthesia morbosae, imaginationes et notiones morbosae, inter hysteriae attributa numerari non possunt. In utroque quidem morbo animi demissio observando, uterque morbus ab imaginatione perturbata et dyspepsia comitatur; novissima autem symptomata sunt fere solum hypochondriae propria, et modo rarissime cum hysteria conjuncta. In hypochondria animus fere semper demissus. In hysteria impetus symptomatum, mutationis morbi et remissionis horum velocitas notatu digna.

*) Sammlung auserlesener Abhandlungen, Bd. 18. p. 51.

Hypochondria raro ante annum trigesimum quintum, hysteria vero a tempore pubertatis ad vigesimum quintum annum usque hominem adoritur. Unum salummodo casum hypochondriae in puerili aetate formatae relatū legi in opere Zimmermanni.*) In hysteria convulsionēs, animi deliquia dolorque capitis fixus fere semper adsunt, quae desunt in hypochondria. Hysteria saepe in furorem uterinum, epilepsiam ejusque generis morbos, hypochondria in melancholiam, maniam, icterum, hydropem et tabem transit. In sectione cadaverum ex hypochondria defunctorum desorganisationes, e. g. pancreatis, hepatis, splenis et intestinorum reperiēbantur; cadavera vero ex hysteria mortuorum magis uterum et ovaria destructa quin! saepius vitium organicum nullum offerebant. Riverius e. g. affirmat, uterum defunctorum ex hysteria rarissime laesum fuisse.

Cl. Röschlaub hystერიam, prout symptomata characteristica testentur, malum solummodo corpus adiciens, et remedia directe aut indirecte in corpus agentia exposcens, hypochondriam vero morbum magis animum perver

*) Ueber die Erfahrung.

tentem opinatur. Eademque in opinione Cl. Reil *) versatur, de proprietatibus systematis gangliorum et relatione ad systema cerebrale verba faciens.

Temperamentum ad hypochondriam inclinans est melancholicum, ad hysteriam vero contrarium, nempe sanguineum.

S E C T I O II.

AETIOLOGIA.

Proximam causam utriusque morbi cum praecceptore meo, Cl. Balk, in sensibilitate et mobilitate morbose adaucta, quae ex praecedenti organorum in his morbis patientium cohaesione ac mixtione abnormi orta est, sitam esse censeo.

*) Archiv für Physiologie, Bd. 7, p. 246.

Mobilitatem in hypochondria minus adauctam esse opinari audeo, sensibilitatem nimiam vero praecipue nervos abdominales et cerebrales occupare; in hysteria sensibilitas et mobilitas aucta fere pari passu procedere videtur, cujus quae nervi systematis generationis forsitan maximam in partem laborant. Alter praeceptorum meorum, Cl. Deutsch, id ultimum curatius constituit, dicens: Proximam causam hysteriae in statu spasmodico plexus semilunaris majorumque illius regionis plexuum nervorum eorumque consociationum, sitam esse, in quo statu ganglia et plexus spermatici forsitan prae ceteris patiuntur. In hysteria vera secundum illum id ganglion focum efficere debet, ex quo malum procedit.

Plexum hunc maximi esse momenti, testantur consociatio et conformatio illius e duobus nervis splanchnicis, qui a sympathico magno et nervis intercostalibus procedunt; porro e ramis majoribus paris vagi, e quibusdam filamentis a trunco intercostalis majoris et e ramis ab utroque nervo lumbali derivantibus.

Neque minoris momenti est, quod plexus hic semper et in omnibus individuis ante aortam jacet. Extenditur a margine arteriae coeliacae

superiori usque ad marginem inferiorem artiarum renalium, et dispergit et procreat tot nervos, ut ipsi cerebri abdominalis nomen datum sit.

Magnus huius plexus consensus tam in sano quam in statu morbozo praelucet, et anatomia illius nos docet, potentias remotarum partium nocivas ad centrum hoc usque resonare, et commutationes, quae in omnes regiones propagantur, procreare. Referente Cl. Soemmering totus nervus sympathicus ad vasa sanguifera, praecipue ad arterias transit, quae omnibus in locis circumdat.

Experientia docuit, dolores e nervis, qui e gangliis oriuntur, procedentes, diversos esse ab illis, qui in partibus percipiuntur, ad quos nervi e cerebro venientes disperguntur. Dolores priores profundi, et, ut dici solet, cor afficiunt. Qua re Wrisbergi*) dictum: Et pulsus in his morbis, quorum causa in abdomine sita est, proprii quid habet per inaequalitatem ictuum, unde nomen pulsus abdominalis.

*) In seiner Nervenlehre.

CAUSAE PRAEDISPONENTES UTRIUSQUE
MORBI.

Uterque morbus haereditarius connatusque *) esse potest. Jam in germine et adolescente individuo conditio esse potest, quae ad procreandos illos morbos succedente tempore suum facile adferat. Systema nervorum intemperatum a parentibus ad proles transferri potest. **) In foetu autem formatione magis pro-
fecto causis nocivis et externis et internis dispositio organismi morbosa et prae primis vitalitas systematis nervorum abnormis procreari potest. Ast adolescenti etiam homini dispositionem hanc omni jure tribuimus. Quare debilitas ex sensibilitate et irritabilitate abnormi, haereditate accepta, connata, aut, causa habenda est. Unde hypochondria invenitur apud homines debiles et temperamento melancholico praeditos. Ex his saepe jam prima aetate conditio hujus morbi, qui succedentibus annis tantum attingit gradum, ut curari nequeat, praecuset. Vigésimum quintum inter et quadragesimum quintum annum culmen attingere solet.

*) Vergleiche Reils Fieberlehre, Bd. 4, S. 69.

**) Vergl. Fr. Hoffmann, Med. ration. system., Hal. 1727, T. 3, p. 225.

non raro tamen quoque prius, decimo septimo aut decimo octavo anno, hocve tempore e causa debilitatis, e. c. per onaniam. Rarissimi post annum quadragesimum quintum hominem adurit. Raro hoc morbo patiuntur, qui gaudent temperamento sanguineo.

Ad hysteriam prae primis inclinant personae structura corporis infantili, tenera ac mollicute, ossibus gracilibus, vultu vivaci, oculisque splendentibus, gaudentes. Neque negat experientia, homines flavis capillis oculisque caeruleis magis ad hunc malum proclives esse, quam qui sunt capillis subfuscis praediti. Hysteria tandem temperamento sanguineo fere exclusive propria.

CAUSAE REMOTAE ET OCCASIONALES HYPOCHONDRIAE.

Hunc pertinent morbi *dynamici et organici* abdominis, quibus *perturbationes digestionis et assimilationis* gignuntur; *secretiones abnormae*, obstructions et *desorganisationes viscerum* majoris momenti, e. g. omenti, pancreatis, ventriculi, mensenterii, lienis et hepatis. Boerhaavius in aphorismis suis nullam de hepate mentionem fecisse ~~maxime mirum~~ mihi videtur.

Quoniam organa digestionis cum toto nervorum systemate maximum habent consensum digestio alienata magnam totius nervorum systematis perturbationem procreet necesse est.

Porro in causarum numerum pono ingestionem ciborum et quantitate et qualitate nocentium; vitam sedentariam, corpore praecipue praeclinato; potus spirituosos saburram abdominalem neglectam, morbum scrophulosum, exanthemata et ulcera male tractata, diarrhoeas et dysenterias *) ac febres intermittentes suppressas. Maximi momenti febris intermittens relatio ad hypochondriam habetur, cum nempe et causa remota et medela hujus morbi fieri potest. Hypochondriam post febres intermittentes male curatas saepissime oriri, jam a medicis antiquis annotatum legimus.**) Neque minus experientia docuit, morbos hypochondriacos jam inveteratos accedentibus febribus intermittentibus curatos aut saltem diminutos esse.***) Sunt, qui contendunt materiam podagricam in

*) Reil, Fieberlehre, Bd. 4, p. 85.

**) Fr. Hoffmann, l. c. p. 112 et 235.

***) Reil, l. c. p. 11 u. 148.

Fr. Hoffmann, l. c. p. 405.

sanguine saepe causam esse symptomatum nervorum, saepius vero apud viros quam apud foeminas, et Whyttius *) hanc materiam apud viros solitam hypochondriae causam esse, observationibus testatur. Tissot **) de duce quodam militum exemplum refert, qui post febrem miliarem hypochondria comprehendebatur. Maxime huc pertinent morbi venerei, qui duratione et infausto mercurialium abusu debilitatem systematis nervorum producant. Referente Reil ***) omnes morbi et acuti et chronici faventibus circumstantiis hypochondriam relinquere possunt, e. g. fluxus pituitosi, febres nervosae, perturbationes sacretionum normalium organismi, saburrae primarum viarum, flatus, qui et causa et productum hypochondriae esse possunt. ****) Ventriculus extensus ingratum procreat sensum, nervos et vasa propinqua premit, quo circulationis et nervorum systematis perturbationes gignuntur; aut irritatur incitamenti specificis et sordibus, communicatque

*) Sämmtliche zur practischen Arzneykunst gehörende Schriften, p. 365.

**) Nervenkrankheiten, Bd. 4, p. 220.

***) l. c. p. 84.

****) Reil. l. c. p. 159.

aliis partibus hanc irritationem. Motus ventriculi morborum facile fit antiperistalticus, ipseque aëre impletur. Cardia et pylorus spastico modo clauduntur, quo flatibus et chymo exitus prohibetur. Coctio et digestio ciborum retardatur, partim quod forsitan sufficientes ventriculi vires desint, partim quod saliva, liquor entericus et bilis qualitate ad concoctionem necessaria peccent. Adnotandae adhuc sunt evacuationes nimiae fluidi seminalis, aut per onaniam, aut per coitum nimium. Zimmermann, Tissot, Langhans, Kloeckhoff*) et multi alii detrimentum ex abusu veneris jam satis demonstrarunt. Ante omnia hac re organa digestionis et totum systema nervorum, quod maximum affert damnum, vehementissime conquassantur. Neque praetereundae sunt evacuationes immodicae atque debilitantes, cujusvis generis, aut involuntariae aut artificiosae, inprimis venae-sectiones aliaeque haemorrhagiae. Porro vigiliae protractae; studium nocturnum, continui atque defatigantes animi labores, deficiente praecipue corporis motu, diaeta male nutriens ac compressio abdominis. Labores in museo,

*) De morbis animi, p. 52.

inquit Rousseau*) homines reddunt nimis sensiles, corporis constitutionem defatigant, vixque retinet vim animus, corpus si suam perdidit. Graviditates praematurae aut frequentiores, lactatio protracta unius alteriusve prolis, et galactirhoea hic quoque locum suum merito occupant. Neque minus fames, alimenta male nutrientia, aer impurus, abusus potuum calidorum, defectus animi dissipationis, pigritia, clima humidum frigidum, cohabitatio multorum hominum in cellis tuguriisque aut in regionibus palludosis, nominanda sunt.

E tanta causarum remotarum multitudine nulla profecto ita est communis et valida, quam quae in educatione, in cultura animi et corporis effeminata atque in vestimentis male accommodatis sita est. Vitae rationem maximam in corpus vim exercere facile edocebimur, respiciendo ad classem eruditorum, et homines sic dictos politos, inter quos hic morbus praecipue grassatur. Aequum cum eruditis solum alii habent negotiatores, e. g. scribae, praefectorum redemptores, mercatores et opifices, inter quos praecipue sartores, sutores et textores om-

*) Oeuvres diverses, T. 1, p. 172.

nium maxime hypochondria pati dicuntur. Aequali damno sunt somnus protractus, ludendi cupiditas, defectus occupationis fixae, otium, matrimonium retardatum.*)

Constitutiones organismi internae, causas hypochondriae remotas efficientes sunt: tristitia, moeror, sensus ambitionis laesae, divitiarum perditarum aliorumque infortuniorum; hic inde sollicitudo, terror, curae, timor. Haec animi pathemata, uti Reil inquit, vires vitales sine impetu praegresso methodo ipsis propria destruunt ac si radices illarum exareherent. Evanescit hic musculorum vis corpus emaciatur et omnes vitae functiones debilitantur. Amor infelix; sicuti Storr***) vult, sensim sensimque organismi animalis et expansionem et contractionem destruit, animaeque adspectus vario modo alienat.

In inferiore regni Neapolitani parte animadvertitur hypochondria propria e morsu Tarentulae, uti dicitur, subito suborta. In India

*) Zimmermann, über die Erfahrung, Th. 2, p. 395.

**) l. c. p. 150.

hypochondriam e masticatione foliorum piperis
Betel oriri Boerhavius refert.

CAUSAE REMOTAE ET OCCASIONALES
HYSTERIAE.

Primum in locum hic pono vitae rationem
atque characterem regnantis methodi sese ge-
rendi, vanitatem et intemperaturam, quae stu-
dio rerum sensibilium maxime sunt affines. Cel-
sus annotavit, hoc utrumque vitium primo con-
stitutionem corporis Graecorum, et postea ip-
sorum Romanorum, corrupisse, cum hi nempe
occupationibus possessionum Graecorum, illo-
rum quoque mores adoptaverint. Secundo loco
enumeranda sunt educatio mollis atque effemi-
nata; nimia indulgentia; spectacula animum
moventia; lectio fabularum romanensium, qui-
bus imaginatio semper provocatur atque nervi
continua vibratione patiuntur; vita sedentaria;
otium; magna coitum exercendi cupiditas dene-
gata; partus nimie repetiti, praecipue plurimum
foetuum una vice exclusorum, cum haemorrha-
giis copiosis. Mos est in Germania nocivus,
pelves carbonarias vestimentis supponendi, va-
porque carbonarius, uti notum est, maxime de-
bilitat. Menstrua suppressa atque cessantia,

coitus nimius, intestinorum abdominis atque vasorum utri infarctus, qui ex effluxu decolorato, fluore albo, evacuato cruore et mucro cognoscuntur. Mala digestio, obstructio alvi diu continens, exanthemata male tractata, morbus scrophulosus, materia arthritica corpus pervagans. Hic quoque morbus, uti Whyttius *) experientia edoctus est, feminis irregularitate menstruorum adfectis sic et iis, quae catameniis iam diu sunt expertae, e materia podagrica aut arthritica frequens est. Lactatio puerperarum proliis denegata, lac si copiose secernitur et supprimitur, caries ossium pelvis propinquo- rumque ossium, evacuationes nimiae, e. g. venae sectiones immodicae, metrorrhagia menstrualis, fluor albus vehemens, obstructio glandularum mesenterii in juventute male curata; omnia haec inter nociva non minus ponenda sunt, quam mutationes uteri partiumque genitalium morbosae; formae destructae sint vitia aut aliae abnormitates, e. g. nimia arteriarum uteri multo sanguine impletarum pulsatio; nimia expletio et tensio vasorum uteri lymphaticorum; irritationes per fluida aëria in utero contenta, quae

solito sub paroxismo evacuantur; scirrhiositates; hydatides; excrescentiae polyposae; exulcerationes uteri; intumescantiae ovariorum tubarumve Fallopii; hydrops; steatomata et abscessus illarum partium. Porro annotanda sunt pigritia, somnus protractus, frigus et humiditas. His cutis functiones praecipue perturbantur aut omnino supprimuntur; poros enim cutis in hysteria spastice conclusos esse in omnibus hoc morbo patientibus maxime elucet. Aër calidus, praecipue impurus aegro maxime nocivus, saepeque exacerbationem paroxysmorum adjuvans; odores rerum suaveolentium, secundum variam idiosyncrasiam paroxysmos hystericos provocantes; recessus a simplicitate vitae rationis, motio corporis neglecta, alimenta cruda, qualitate et quantitate peccantia. Vermes intestinorum, praecipue Trichurides*), onaniam, indurationem et obstructionem mesenterii, aut in senectute, intestinorum aliorumque partium **) ansam huic morbo porrigere non praetereundum est. Tandem enominari adhuc merentur animi pathemata, de quorum in nervo-

*) Röderer et Wagler, de morbo mucoso.

**) Fr. Hoffmann, de morbo pancreatico.

hypochondriam et hysteriam unum eundemque morbum esse crediderunt, dicentes, hysteriam esse hypochondriam virorum, eosque sexus discrimine modo differri. Fr. Hoffmannus *) primum medicos ad discrimen attentos reddidit; neglectis plurimorum autorum recentiorum dictis hypochondriam et hysteriam quoad symptomata, causas et exitus morbos esse omnino inter se differendos occupavit. Hunc sequebantur Cullen, **) Storr, ***) Braun, ****) ejusque sectatores Weikard et Röschlaub, Hildebrand. *****)

Medici antiqui et nonnulli recentiorum inter se conveniunt, utrum esse sedem praecipuam mali hysterici; eorum vero opinio, quibus in partibus hypochondria maxime sedem habeat, valde diversa atque contradicens. Sunt multi autores, qui hunc morbum in sexu virili ex obstructione lienis (unde nomen *Milzsucht*), hepatis aut mesenterii orii crediderunt. Wil-

*) System. med. T. III, p. IV, Cap. V, §. 5 u. 6.

**) Anfangsgründe der prakt. A. W., III. Th., §. 1455.

***) l. c.

****) System der Heilk., übers. von Pfaff, §. 581.

*****) Hufelands Journ., Bd. 1, St. 1.

lis e morbo cerebri et nervorum aut perturbatione spirituum vitalium hypochondriae ortum deduxit; Highmorus *) e constitutione depravata ventriculi, et Müller**) agmen hypochondriae cum scorbuto commodavit, tractationeque speciali confirmare tentavit, sedem huius morbi non esse lienem, sed intestina et prae ceteris colon sinistram, ubi faeces retineantur, et tot flatu includerentur. Sydenhamius ***) hunc morbum e motione inordinata aut perturbatione spirituum vitalium oriri testatur. Mandeville ****) e mala chyli praeparatione et defectu spirituum vitalium. Junker *****) proximam causam hypochondriae in retardata sanguinis venae portarum aliorumque cum hac conjunctorum intestinorum circulatione sitam esse dicit. Boerhave †) e fluido atrabiliari glandularum mesentericarum, lienis, ventriculi propin quarumque partium deducit;

*) Exercitation. de passion. hysteric. et affection. hypochondriaca.

**) Oper, p. 1820.

**) l. c.

****) A treatise of the hypochondriac and hysteric passions, dialogues I et II.

*****) Conspect. medicin., p. 186.

†) Aphorism. de aegnot. morb., § 1098.

Hoffmann *) et alii e motu peristaltico ventriculi intestinorumque a norma recedenti, cuius opinioni Darwin contradicit. Stahl **) ex infarctis systematis venarum portarum et ejusdem opinionis est uterque Kaempff. ***) Nonnulli auctorum proximam causam in activitate systematis nervosi diminuta quaesierunt; plures alii in sensibilitate tenacitateque illius aucta atque in obstructione intestinorum. Pome in spasmo et acrimonia fluidi nervorum; Reinhold August Vogel in accumulatione pituitae glandularum abdominalium, intestinorum, et debilitate ventriculi tractique intestinalis. Wedekind ****) in circulatione sanguinis abdominis impedita. Cheyne *****) tandem opinatur, omnes nervorum morbus majoris momenti ex obstructione glandularum ventriculi, intestinorum, hepatis, lienis, mesenterii aliorumque partium abdominis oriri. Adnotatu dignum ad-

*) l. c., T. III, p. 111, c. 8.

**) l. c.

***) l. c.

****) De morbor. primar. viar. vera notitia et curatione, Norimberg. 1797.

*****) English Malady. p. II, c. 7.

huc mihi videtur. Stunzerum*) causam omnium hypochondriae symptomatum in insolita nervorum irritabilitate quaerere.

Quod pertinet ad hysteriam, Darwin illam eo ab hypochondria differre occupat, quod in hoc morbo nullus adsit motus intestinorum antiperistalticus, sicut in primo morbo sed solum debilitas et irritabilitas illorum cum expansione et flatibus. Nonnulli crediderunt, flatus ventriculi et intestinorum ope venarum resorbentium in sanguinem transire, cum illo corpus pervagari, et multa variaque symptomata procreare, e. g. clavum hystericum, cordis palpitationem, dolores circumvagantes etc. Weikard**) utrum aut intestina propinqua abdominis sedem aut locum esse credit, e quibus passio foeminarum procedere videretur. Illo referente dispositio continua hic potissimum ad spasmum uteri vel abdominis adest; aut uterus ac partes propinquae obstructione, acrimonia aut alia laesione patiuntur. Hysteriam, inquit esse sexus foeminini cum vitiis organi cujusdam

*) l. c., p. 29.

**) Med. Schriften, Bd. I.

complicatam Nevropathiam.*) Cullen**) malum hystericum e plethora deducit; oritur ex illa, secundum ipsius opinionem, vehemens ista mobilitas aut irritabilitas, quam histeriae quae causam supponit.***). Tissot****) plurimis in casibus leviozem et irregularem spirituum vitalium nervorum motum, quem ex defectu elasticitatis deducit, basin et causam hysteriae esse credit.

Medici erant, qui morbum nervosum sexus foeminini e fluido acri in utero sedem habente provenire crediderunt. Hujus opinionis erat Astruc. Aut e malis vaporibus ex utero ascendentibus, sicuti Johnston, Burnet, Sennert et alii in opinione versabantur. Sydenham, Willis et Van Switen huic opinioni contradicerunt.

Haec de ultima sectione sufficient, ne limi-

*) l. c., p. 420.

**) Practische Vorlesungen über die Nervenkrankheiten, Leipzig 1794. Aus dem Engl. P. 46 u. 49.

***) l. c., p. 54.

****) Sämmtl. Schriften, Th. III, p. 592.

tes dissertationis transgrediar. Qua ex causa,
ut quilibet verisimile a problematico discernat
et sejungat, precor.

the first of these is the fact that the
the second is the fact that the

the third is the fact that the

the fourth is the fact that the

the fifth is the fact that the
the sixth is the fact that the
the seventh is the fact that the
the eighth is the fact that the
the ninth is the fact that the
the tenth is the fact that the

the eleventh is the fact that the
the twelfth is the fact that the
the thirteenth is the fact that the
the fourteenth is the fact that the
the fifteenth is the fact that the

the sixteenth is the fact that the
the seventeenth is the fact that the
the eighteenth is the fact that the
the nineteenth is the fact that the
the twentieth is the fact that the

the twenty-first is the fact that the
the twenty-second is the fact that the
the twenty-third is the fact that the
the twenty-fourth is the fact that the
the twenty-fifth is the fact that the

the twenty-sixth is the fact that the
the twenty-seventh is the fact that the
the twenty-eighth is the fact that the
the twenty-ninth is the fact that the
the thirtieth is the fact that the

T H E S E S.

I.

Existencia inflammationum occultarum negari non potest.

II.

Non dubium est, morbus latentes existere.

III.

In omnibus morbis syphiliticis nullum mercuriale tantae et tam certae efficacitatis quam murias hydrargyri oxydatum.

IV.

Usus externus hydrargyri in plurimis morbis venereis superfluous est.

V.

Mercurialia et antimonialia non contra vitalitatem vim exserunt.

VI.

Typhus saepissime cum inflammatione conjunctus.

VII.

Et coitus cura.

VIII.

Inter omnibus corrigentibus aëris in nosocomiis, superfusio nitri cum acido sulphurico concentrato omnino praeferenda est.

IX.

Ars obstetricia omnium medicinae partium maxima gaudet certitudine.

X.

Solutio placentae post partum plerumque naturae commendanda est.

XI.

Operatio lithotomiae cum apparatu alto saepissime operationi laterali praeferenda.

XII.

Ligaturam arteriae laesae obturationi, quam „Tamponade“ vocant, praefero, et puto saepissime succedere eam debere.

Corrigenda.

Pag. I loc. PROLEGOMEN. leg. PROLEGOMENA.

— 16 loc. DIAGNOSIS HYSTERIAE. leg. DIAGNOSIS
HYSTERIAE.

Thes. II. loc. morbus leg. morbos

— VII. loc. coitus leg. coïtus
